

بررسی سهم هر یک از مولفه های هوش هیجانی در پیش بینی میزان رضایت مندی

زناشویی دبیران زن متأهل مقطع متوسطه در شهر ایلام

دکتر فریده دوکانه ای فرد*

دکتر معصومه بهبودی**

مریم خیاط نظام***

چکیده

هدف این پژوهش بررسی سهم هر یک از مولفه های هوش هیجانی در پیش بینی میزان رضایت مندی زناشویی دبیران زن متأهل مقطع متوسطه در شهر ایلام است. از این جامعه ۲۰۰ نفر با روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای انتخاب و با پرسشنامه هوش هیجانی بار - اون و رضایت زناشویی انریچ مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج تحقیق نشان داد، مولفه های هوش هیجانی در میزان رضایت مندی زناشویی دبیران زن متأهل مقطع متوسطه شهر ایلام موثر است. **واژه های کلیدی:** مولفه های هوش هیجانی، رضایت مندی زناشویی، دبیران زن متأهل.

مقدمه

اولین کسانی که در زمینه هوش به فعالیت پرداختند، «گالتون^۱ وکتل^۲» بودند. «ولی وکسلر^۳» کارهای آنان را مورد انتقاد قرارداد. چارلز اسپیرمن^۴ (۱۹۴۵) بر اساس مشاهده های خود اظهار داشت: هوش کلی افراد را قادر می سازد که استدلال کنند و به حل مسایل پردازند. گیلفورد^۵ (۱۹۷۰) اظهار داشت که ۱۲۰ عامل بر هوش تاثیر می گذارند (بحیرایی و همکاران، ۱۳۷۸). گاردنر^۶ (۱۹۸۳) پیشنهاد می کند که تنها یک هوش وجود ندارد، بلکه یک سری از

* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

** استاد یار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

*** کارشناس ارشد رشته مشاوره و راهنمایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

1- Galton

2- catel

3- vexler

4- charlesspearman

5- Geelford

6- Gourdner

هوش های نسبتاً مستقل و متمایز وجود دارند. او سپس نظریه هوش هشت گانه خود را مطرح می کند (اشتبرگ^۱ و کافمن^۲، ۱۹۹۸).

هیجان و اجزای آن از نظر تاریخی تعریف ناپذیری سماجت آمیز خود را حفظ کرده است. کاربرد معاصر این اصطلاح کلاً به دو نوع است:

۱- اصطلاح پوششی برای تعداد نامعینی از حالات ذهنی که ضمن صحبت از عشق، ترس، نفرت، وحشت و غیره مورد نظر است.

۲- بر چسبی برای زمینه ای از پژوهش های علمی که به جستجوی عوامل محیطی فیزیولوژیکی و شناختی مسئول این تجارب ذهنی می پردازد (پور افکاری، ۱۳۸۲).

هیجان شامل حداقل چهار جزء زیر است :

۱- جزء بیانی یا حرکتی،

۲- جزء ترکیبی،

۳- جزء تنظیمی،

۴- جزء تشخیص یا پردازش (اکبر زاده، ۱۳۸۳).

هیجان های مثبت:

شادی، نمونه ای از هیجان مثبت است. علاقه شایع ترین هیجان در عملکرد روزمره است. عشق شیفته ترین هیجان است. بر اساس نظریه اشتبرگ عشق از سه بعد صمیمیت، شهوت و تعهد تشکیل می شود (حسن زاده، ۱۳۸۶)

هیجان های منفی:

ترس، هیجانی منفی است، اختلال روان تنی یا روانی _ فیزیولوژی ، نام آن دسته از اختلال های جسمانی است که گمان می رود هیجان ها در آن ها نقش محوری داشته باشند. یکی از فعالیت های مهم حوزه روان - ایمنی شناسی مطالعه آثار استرس به دستگاه ایمنی است (حسن زاده، ۱۳۸۶). هر یک از هیجان های مثبت و منفی برای انسان مفید هستند (حسن زاده، ۱۳۸۶).

هوش هیجانی را باید ترکیبی از دو حالت ذهن دانست: شناخت و هیجان یا هوش و عاطفه (رسیاروچی، فورگاس، مایر، به نقل از گلکار، ۱۳۸۴).

مایر، سالووی و پارکر^۱ (۲۰۰۰)، هوش هیجانی را تحت عنوان سه معنی بررسی کرده اند. هوش هیجانی به عنوان: ۱) طرز تفکر این دوره^۲ (شخصیت^۳) توانایی ذهنی^۴.

معنی دیگر هوش هیجانی به یک دسته توانایی هایی اشاره دارد که در پردازش اطلاعات هیجانی به کار می روند (مایر و همکاران ۲۰۰۰، به نقل از اکبر زاده، ۱۳۸۳). گلמן ۵ اصل را برای هوش هیجانی در نظر می گیرد که عبارتند از: شناسایی هیجان های خود، توانایی مدیریت هیجان ها در موقعیت های سخت، خودآنگیزی، توانایی شناسایی هیجان ها و احساسات دیگران، کنترل روابط بین فردی (گلמן، ۱۹۹۹).

به نظر بار - اون، هوش هیجانی پنج حیطه را بررسی می کند: هوش درون فردی، بین فردی، سازگاری، مدیریت استرس و خلق کلی (بار - اون^۵، ۲۰۰۰). هوش هیجانی پیش بینی موقعیت های فرد را میسر می سازد و اندازه گیری آن به مقوله سنجش توانایی فرد برای سازگاری با شرایط زندگی و ادامه حیات در جهان است (جلالی، ۱۳۸۱). عامل موفقیت های فردی ۲۰ درصد به بهره هوشی IQ و ۸۰ درصد دیگر به هوش هیجانی EQ بستگی دارد (تیلور، ۱۹۹۹، به نقل از الیاس و همکاران، ۱۳۸۰). مایر و همکارانش مدل های هوش هیجانی را به دو دسته کلی تقسیم می کنند:

الف: مدل توانایی هوش هیجانی: مایرو سالووی (۱۹۹۳-۱۹۹۰) هوش هیجانی را نوعی هوش هیجانی اجتماعی دانسته و در پنج حیطه، خودآگاهی، خودکنترلی، خودآنگیزی، هوشیاری اجتماعی و تنظیم روابط خلاصه کرده اند.

ب: مدل های ترکیبی هوش هیجانی: در این مدل ها تعدادی از صفات شخصیت با قابلیت های ذهنی ترکیب می شوند (مایر، سالووی و کارسو، ۱۹۹۷ به نقل از خسرو جاوید، ۱۳۸۱). استیو هاینز (۱۹۹۸) گرچه تعاریف سالووی و مایر را از هوش هیجانی پذیرفت، ولی

1- parker

2- zeityeist

3 -personnality

4- Mental ability

5-Bar-on

پیشنهادهایی را جهت بهبود نواقص آنان ارائه داد. هاینز تعریف خود را از هوش هیجانی چنین ابراز کرد: شناخت، ادراک و اظهار هیجان، فهم هیجان، مدیریت هیجانی، مدیریت و تنظیم هیجان برای بهبود و رشد هوش هیجانی (هاینز، ۲۰۰۰).

مدل هوش هیجانی بار-اون

مدل هوش هیجانی چند عاملی بار-اون (۱۹۹۹، به نقل از دهشیری، ۱۳۸۲) با ظرفیت برای عملکرد^۱ مرتبط است تا خود عملکرد یعنی ظرفیت برای موفقیت، نه خود موفقیت. همچنین این مدل فرآیند-مدار^۲ تا پی آمد-مدار^۳ این چارچوب مفهومی جامع بر گروهی از مؤلفه های عاملی^۴ مهارت هیجانی مبتنی است و سایر مدل های موجود هوش هیجانی را در بر می گیرد. به این معنی که این مدل تنها بر آگاهی از احساسات و استفاده از این اطلاعات برای تطابق با زندگی تأکید ندارد، بلکه در بر گیرنده مؤلفه های دیگری است که در تعیین موفقیت فرد در کنار آمدن با فشارها و اقتضانات محیطی کم اهمیت نیستند، کاربرد اصطلاح هوش بار-اون مشابه تعریف وکسلر (بار-اون ۱۹۹۷ به نقل از تیرکی ۱۳۸۳) از هوش است. بار-اون (۲۰۰۰) بر مبنای چنین دیدگاهی، مؤلفه های رویکرد مفهومی خود نسبت به هوش هیجانی را که به وسیله نسخه فعلی پرسشنامه بهره هیجانی بار-اون مورد سنجش قرار می گیرند، مشخص نمود. (بار-اون ۲۰۰۰ به نقل از تیرگی ۱۳۸۳).

مؤلفه های هوش هیجانی مورد سنجش در پرسشنامه EQ.i:

مؤلفه های درون فردی (خود آگاهی هیجانی، ابراز وجود، احترام به خود، خود شکوفایی، استقلال). مؤلفه های بین فردی (همدلی، مسئولیت اجتماعی، روابط بین فردی، مؤلفه های مدیریت، تحمل فشار روانی، کنترل تکانه)، مؤلفه های سازش پذیری، حل مسأله،

1- Performance

2- processoriented

3- out come-oriented

4- factorial components

آزمون واقعیت، انعطاف پذیری). مؤلفه های خلق عمومی (شادکامی، خوش بینی) (کارر، ۲۰۰۴، سپهریان ۱۳۸۳).

مدل هوش هیجانی گلמן:

گلמן در سال ۱۹۹۵ در کتاب معروف «هوش هیجانی» خود پنج حوزه اصلی شامل آگاهی از هیجان های خود، مدیریت هیجان، خود انگیزی، شناسایی هیجان های دیگران و کنترل روابط برای هوش هیجان مشخص نمود. (الیاس - هانتز^۱ و کرس^۲، ۲۰۰۱، به نقل از تیرگی ۱۳۸۳). او در نهایت مدل هوش هیجانی خود را مشتمل بر ۲۵ کفایت اصلی که در ۵ خوشه^۳ جای داشتند، پایه ریزی کرد. به نظر گلמן (۱۹۹۹، به نقل از دهشیری ۱۳۸۲) هوش هیجانی شامل عناصر درونی است و هم عناصر بیرونی. عناصر درونی مؤلفه هایی از قبیل خود آگاهی، خود انگاره، احساس استقلال و توانمندی، خود شکوفایی و ابراز وجود را در بر می گیرد. عناصر بیرونی نیز روابط بین فردی، سهولت در همدلی و احساس مسئولیت را شامل می شود. همچنین، هوش هیجانی شامل ظرفیت، پذیرش واقعیت ها، توانایی حل مشکلات هیجانی و توانایی مقابله با استرس و تکانه ها نیز هست.

«رضایت زناشویی» وقتی وجود دارد که وضعیت موجود فرد در روابط زناشویی مطابق با آنچه که وی انتظار داشته باشد و نارضایتی زناشویی با وضعیت مورد انتظار و دلخواه خود منطبق نباشد. سازگاری از دیدگاه روانشناختی، فرآیند الگوهای مختلف پاسخ دهی شخصی نسبت به تغییرات محیطی تعریف می شود (لارسون و همکاران، ۱۹۹۵). سازگاری به معنای خاص واحد ابعاد روانی- اجتماعی است و عبارت از توانایی لذت بردن از روابط بین فردی پاداش برانگیز و کار کردن به گونه ای است که هدف های شخص را ارضا کند (آزاد، ۱۳۷۸). زندگی زناشویی مستلزم سطح پایداری از سازگاری از جانب زوجین است و احساس رضایت از ازدواج نقش مهمی در میزان کارکردهای بهنجار خانواده ایفا می کند («اولسون» و همکاران، ۱۹۸۹، به نقل از ثنایی، ۱۳۷۹). رضامندی زناشویی مفهومی ایستا و ثابت نیست و اکثر زوجین

1- hunter

2- kress

3- gluster

طی زندگی مشترک خود، تغییرات جزئی را در میزان رضامندی تجربه می کنند (دیکین سون^۱ و لمینگ^۲، ۱۹۹۰، به نقل از زمانی منفرد، ۱۳۸۱) رضامندی زناشویی یک مفهوم چند بعدی است و در برگیرنده عوامل گوناگونی است که همگی در رضایت یا عدم رضایت عمومی در روابط سهم دارند (نیومن، ۱۹۹۱، به نقل از تیرگی، ۱۳۸۳). مسائل و مشکلات زناشویی و خانوادگی به رفتارهای ناپخته زوجین مرتبط است (دوهرتی و جاکسون، ۱۹۸۲ به نقل از ملازاده، ۱۳۷۲). (موریس و کارتر، ۲۰۰۰، به نقل از تیرگی، ۱۳۸۳) با مرور نتایج پژوهش های اغلب محققان نشان داده اند که عواملی مانند موضوعات رشد درون فردی شامل ویژگی های شخصیتی (برای مثال وارگا، ۱۹۹۳، ۱۹۹۲، کاسپی و هربر ۱۹۹۰، بوتوین و همکاران، ۱۹۹۷، کیم و همکاران ۱۹۸۹).

بازخوردها، باورها، ارزش ها و انتظارات (برای مثال: کارتر و مک گلدریک، ۱۹۸۹ لارسون و هولمن ۱۹۹۴، گانونگ و همکاران، ۱۹۸۱۴، کرادوک، ۱۹۸۳).

موضوعات رشدی بین فردی مانند عشق، صمیمیت و تعهد (برای مثال: کلی و بارگون، ۱۹۹۱، گاتمن، ۱۹۹۵، هولمن ولی، ۱۹۹۷).

عواطف و رابطه جنسی (برای مثال: بل و همکاران، ۱۹۸۷، آرونند و پارکر، ۱۹۸۷، کوردک، ۱۹۹۱).

الگوهای ارتباطی (برای مثال: رایبسون و بلاتون، گاتمن، ۱۹۹۵، رابرتز و کروکف، ۱۹۹۰).

موضوعات خانوادگی (برای مثال: بوون، ۱۹۷۸، بری، ۱۹۹۵، میس، ۱۹۸۹).

موضوعات اجتماعی (برای مثال: گروور و همکاران، ۱۹۸۵، «اولسون» و همکاران، ۱۹۸۹) بر میزان رضایت مندی زناشویی مؤثرند.

مقیاس های رضایتمندی زناشویی انریچ (پاسخ قراردادی، رضایت زناشویی، موضوعات شخصیتی، ارتباط، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت های اوقات فراغت، رابطه جنسی) (صادقی، ۱۳۸۰). اگر هیجان، ازدواج را رونق می بخشد، چگونه بر رضایت حاصل از رابطه زناشویی تاثیر می گذارد؟ (بنون، ۱۹۹۵، به نقل از تیرگی، ۱۳۸۳) محققان (برای مثال: آلن و

1- Dikson

2- Leming

تامپ سون ۱۹۸۴ کنی و استیلی ۱۹۹۴، ویگین و مودی، ۱۹۸۳ به نقل از صادقی (۱۳۸۰) بر این باورند که توانایی درک و پذیرش افکار، احساسات و عواطف یکدیگر در زندگی زناشویی، با احساس رضایت مندی بیشتری همراه است. مردان و زنانی که سطح بالایی از رضایت مندی و صمیمیت را در رابطه با ازدواج خود گزارش می‌کنند، در پیش‌بینی احساسات و باورهای شریک زندگی خود بسیار دقیق هستند و ارزش‌ها و باورهای مشابهی را درباره میزان نزدیکی و صمیمیت بین خود حفظ می‌کنند.

روش تحقیق

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش را کلیه دبیران زن متأهل مقطع متوسطه شهر ایلام تشکیل داده‌اند. ۲۰۰ نفر به عنوان حجم نمونه قابل قبول و بسنده برای پژوهش‌های همبستگی در تحلیل رگرسیون در نظر گرفته شده است. روش نمونه‌گیری در تحقیق به صورت نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای و در دسترس انجام شده است و پرسشنامه بار-اون (هوش هیجانی) و پرسشنامه انریچ (رضایت مندی زناشویی) مورد استفاده قرار گرفت. روایی و اعتبار پرسشنامه هوش هیجانی در آزمون مورد نظر، آلفای کرونباخ ۰/۹۳ محاسبه شد. بنابراین، برای مقاصد مختلف قابلیت کاربرد دارند و مورد پذیرش است. از طرفی، میزان پایایی مناسب در روش‌های دیگر سنجش پایایی ۰/۸۰ گزارش شده که در این مطالعه پایایی به روش زوج-فرد ۰/۸۸ اعلام شد. روایی و اعتبار پرسشنامه رضایت زناشویی، ضریب آلفای فرم ۴۸ سوالی پرسشنامه در پژوهش میر خشتی ۰/۹۲، و ضریب آلفای فرم ۴۷ سوالی در پژوهش سلیمانیان ۰/۹۵ و در پژوهش احمدزاده ۰/۷۰ به دست آمده است. ضریب همبستگی پرسشنامه انریچ با مقیاس‌های رضایت خانوادگی از ۰/۴۱ تا ۰/۶۰ و با مقیاس‌های رضایت زندگی از ۰/۳۲ تا ۰/۴۱ است که نشانه روایی سازه آن است که کلیه خرده مقیاس‌های پرسشنامه انریچ زوج‌های راضی و ناراضی را متمایز می‌کند و این نشان می‌دهد که این پرسشنامه از روایی ملاک خوبی برخوردار است. (ثنای، ۱۳۸۷).

یافته ها

در این تحقیق، متناسب با متغیرهای مورد مطالعه و نوع داده های جمع آوری شده، در قسمت تحلیل داده ها با استفاده از روش آماری رگرسیون هم زمان و سلسله مراتبی به بررسی سوال های پژوهش پرداخته شد.

لازم به توضیح است که شیوه نمره گذاری در این پژوهش به این گونه بوده است که هر چه افراد در متغیر «هوش هیجانی و مؤلفه های آن» نمره بالایی دریافت کنند، از توانایی بالاتری برخوردارند؛ اما در مورد «رضایت زناشویی» به این گونه است که هر چه نمره رضایت زناشویی پایین تر باشد، فرد از رضایت بالاتری برخوردار است.

سوال ۱: سهم رابطه «مؤلفه روابط بین فردی» هوش هیجانی در پیش بینی «رضایت مندی زناشویی» در دبیران زن متأهل مقطع متوسطه شهر ایلام چگونه است؟

جدول ۱. شاخص ها و آمار های تحلیل رگرسیون در رابطه با سوال اول پژوهش

خطای معیار	مجذور ضریب هم بستگی اصلاح شده	مجذور ضریب هم بستگی	F ضریب همبستگی
۳۰/۴	۰/۱۵۳	۰/۱۵۷	۰/۳۹۶

اطلاعات مندرج در جدول نشان می دهد که هم بستگی بین مؤلفه «روابط بین فردی» و «رضایت زناشویی» ۰/۳۹۶ می باشد. هم چنین ۰/۱۵۷ درصد واریانس تبیین شده رضایت زناشویی توسط روابط بین فردی پیش بینی می شود.

جدول ۲. تحلیل واریانس رگرسیون

شاخص آماری	مجموع	درجه آزادی	میانگین	F	سطح
منبع	مجذورات		مجذورات		معناداری
اثر رگرسیون	۳۴۰۹۸/۳۲	۱	۳۴۰۹۸/۳۲	۳۶/۸۶	۰/۰۰۰
باقیمانده	۱۸۳۱۲۵/۲۶	۱۹۸	۹۲۴/۸۷	-	-
جمع	۲۱۷۲۲۳/۵۹	۱۹۹	-	-	-

مشارکت مؤلفه «روابط بین فردی» هوش هیجانی در تبیین رضایت مندی زناشویی معنی دار می باشد.

جدول ۳. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

شاخص آماری	ضریب	خطای	ضریب استاندارد	T	سطح
منبع	رگرسیون	معیار	رگرسیون		معناداری
روابط بین فردی	-۲/۱۱	۰/۳۴۶	-۰/۳۹۶	-۶/۰۷	۰/۰۰۰
مقدار ثابت	۱۶۴/۲۴۷	۶/۶	-	۲۴/۸۴	۰/۰۰۰

مؤلفه «بین فردی» هوش هیجانی توانسته سهم زیادی در تبیین رضایت مندی زناشویی داشته باشد. معادله رگرسیون به صورت زیر می باشد.

$$\text{روابط بین فردی} = ۱۶۴/۲۴۷ - ۲/۱۱ \times \text{رضایت زناشویی}$$

سوال ۲: سهم رابطه مؤلفه «سازگاری» هوش هیجانی در پیش بینی رضایت مندی زناشویی در دبیران زن متأهل مقطع متوسطه شهر ایلام چگونه است؟

جدول ۴. شاخص ها و آمار های تحلیل رگرسیون در رابطه با سوال دوم پژوهش

ضریب همبستگی	مجذور ضریب	مجذور ضریب	خطای معیار
	هم بستگی	هم بستگی اصلاح شده	
۰/۴۱۶	۰/۱۷۴	۰/۱۶۹	۳۰/۱۲

هم بستگی بین مؤلفه «سازگاری» و «رضایت زناشویی» ۰/۴۱۶ می باشد. هم چنین ۰/۱۷۴ درصد واریانس تبیین شده رضایت زناشویی توسط سازگاری پیش بینی می شود.

جدول ۵. تحلیل واریانس رگرسیون

شاخص	مجموع	درجه	میانگین مجزورات	F	سطح
منبع	مجزورات	آزادی			معناداری
اثر رگرسیون	۳۷۵۱۸/۳۹	۱	۳۷۵۱۸/۳۹	۴۱/۳۳	۰/۰۰۰
باقیمانده	۱۷۹۷۰۵/۲	۱۹۸	۹۰۷/۶	-	-
جمع	۲۱۷۲۲۳/۵۹	۱۹۹	-	-	-

مشارکت مؤلفه «سازگاری» در تبیین «رضایت مندی زناشویی» معنی دار می باشد.

جدول ۶. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

شاخص آماری	ضریب	خطای معیار	ضریب استاندارد	T	سطح
منبع	رگرسیون		رگرسیون		معناداری
سازگاری	-۲/۵۹۹	۰/۴۰۴	-۰/۴۱۶	-۶/۴۲۹	۰/۰۰۰
مقدار ثابت	۱۷۰/۱۲۳	۷/۱۴	-	-۶/۴۲	۰/۰۰۰

مؤلفه «سازگاری» هوش هیجانی توانسته سهم زیادی در تبیین رضایت مندی زناشویی داشته باشد. معادله رگرسیون به صورت زیر می باشد. سازگاری $۱۷۰/۱۲۳ - ۲/۵۹۹ =$ رضایت زناشویی

سوال ۳: سهم رابطه مؤلفه «کنترل تکانه ای» در پیش بینی «رضایت مندی زناشویی» در دبیران زن متأهل مقطع متوسطه شهر ایلام چگونه است؟

جدول ۷. شاخص ها و آمارهای تحلیل رگرسیون در رابطه با سوال سوم پژوهش

F ضریب همبستگی	مجدور ضریب	مجدور ضریب	خطای معیار
	هم بستگی	هم بستگی اصلاح شده	
۰/۳۵۲	۰/۱۲۴	۰/۱۱۹	۳۱

هم بستگی بین مؤلفه «کنترل تکانه ای» و «رضایت زناشویی» $۰/۳۵۲$ می باشد. هم چنین $۰/۱۲۴$ درصد واریانس تبیین شده رضایت زناشویی توسط مؤلفه «کنترل تکانه ای» پیش بینی می شود.

جدول ۸. تحلیل واریانس رگرسیون

شاخص آماری	مجموع	درجه	میانگین	F	سطح
منبع	مجذورات	آزادی	مجذورات		معناداری
اثر رگرسیون	۲۶۸۵۷/۱۱	۱	۲۶۸۵۷/۱۱	۲۷/۹۳۴	۰/۰۰۰
باقیمانده	۱۹۰۳۶۶/۴۸	۱۹۸	۹۶۱/۴۴	-	-
جمع	۲۱۷۲۲۳/۵۹	۱۹۹	-	-	-

مشارکت مؤلفه «کنترل تکانه ای» در تبیین رضایت مندی زناشویی معنی دار می باشد.

جدول ۹. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

شاخص آماری	ضریب	خطای معیار	ضریب استاندارد	T	سطح
منبع	رگرسیون		رگرسیون		معناداری
کنترل تکانه ای	-۱/۷۶	۰/۳۳۳	-۰/۳۵۲	-۵/۲۸	۰/۰۰۰
مقدار ثابت	۱۵۶/۲۳	۶/۰۷۵	-	۲۵/۷۲	۰/۰۰۰

مؤلفه «کنترل تکانه ای» هوش هیجانی توانسته سهم زیادی در تبیین رضایت مندی زناشویی داشته باشد. به عبارتی، از روی نمره کنترل تکانه ای به عنوان متغیر پیش بین می توان میزان رضایت مندی زناشویی را به عنوان متغیر ملاک مورد پیش بینی قرار داد. معادله رگرسیون به صورت زیر می باشد. کنترل تکانه ای $۱۵۶/۲۳ - ۱/۷۶ =$ رضایت زناشویی

سوال ۴: سهم رابطه مؤلفه «خلق عمومی» هوش هیجانی در پیش بینی «رضایت مندی زناشویی» در دبیران زن متأهل مقطع متوسطه شهر ایلام چگونه است؟

جدول ۱۰. شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیون در رابطه با سوال چهارم پژوهش

ضریب همبستگی	مجذور ضریب	مجذور ضریب	خطای معیار
	هم بستگی	هم بستگی اصلاح شده	
۰/۲۲۱	۰/۰۴۹	۰/۰۴۴	۳۲/۶

هم بستگی بین مؤلفه «خلق عمومی» و رضایت زناشویی ۰/۲۲۱ می باشد. هم چنین ۰/۰۴۹ درصد واریانس تبیین شده رضایت زناشویی توسط مؤلفه «خلق عمومی» پیش بینی می شود.

جدول ۱۱. تحلیل واریانس رگرسیون

سطح معناداری	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	شاخص آماری منبع
۰/۰۰۲	۹/۹	۱۰۶۱/۵۱	۱	۱۰۶۱/۵۱	اثر رگرسیون
-	-	۱۰۴۱/۵	۱۹۸	۲۰۶۲۵۸	باقیمانده
-	-	-	۱۹۹	۲۱۶۸۶۸/۵۸	جمع

مشارکت مؤلفه «خلق عمومی» هوش هیجانی در تبیین رضایت مندی زناشویی معنی دار می باشد.

جدول ۱۲. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

سطح معناداری	T	ضریب استاندارد رگرسیون	خطای معیار	ضریب رگرسیون	شاخص آماری منبع
۰/۰۰۲	-۳/۱۵	-۰/۲۲۱	۰/۴۲	-۱/۳۲	خلق عمومی
۰/۰۰۰	۱۶/۰۵۸	-	۹/۷۳۴	۱۵۶/۳۱	مقدار ثابت

مؤلفه «خلق عمومی» هوش هیجانی توانسته سهم زیادی در تبیین رضایت مندی زناشویی داشته باشد. معادله رگرسیون به صورت زیر می باشد: $\text{خلق عمومی} = ۱۵۶/۳۱ - ۱/۳۲ \times \text{رضایت}$

زناشویی

سوال ۵: سهم رابطه مؤلفه «روابط درون فردی» در پیش بینی رضایت مندی زناشویی در دبیران زن متأهل مقطع متوسطه شهر ایلام چگونه است؟

جدول ۱۳. شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیون در رابطه با سوال پنجم پژوهش

خطای معیار	مجدور ضریب هم بستگی اصلاح شده	مجدور ضریب هم بستگی	F ضریب همبستگی
۳۲/۵۶	۰/۰۳	۰/۰۳۵	۰/۱۸۸

هم بستگی بین مؤلفه «روابط درون فردی» و «رضایت زناشویی» ۰/۱۸۸ می باشد. هم چنین ۰/۰۳۵ درصد واریانس تبیین شده رضایت زناشویی توسط مؤلفه «روابط درون فردی» پیش بینی می شود.

جدول ۱۴. تحلیل واریانس رگرسیون

سطح معناداری	F	میانگین مجدورات	درجه آزادی	مجموع مجدورات	شاخص آماری منبع
۰/۰۰۸	۷/۰۷	۷۵۰۳/۰۵	۱	۷۵۰۳/۰۵	اثر رگرسیون
-	-	۱۰۵۴/۵۵	۱۹۸	۲۰۵۷۲۷/۱۹	باقیمانده
-	-	-	۱۹۹	۲۱۳۲۳/۲۴	جمع

مشارکت مؤلفه «روابط درون فردی» هوش هیجانی در تبیین رضایت مندی زناشویی معنی دار می باشد.

جدول ۱۵. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

سطح معناداری	T	ضریب استاندارد رگرسیون	خطای معیار	ضریب رگرسیون	شاخص آماری منیع
۰/۰۰۸	-۲/۶۶	-۰/۱۸۸	۰/۴۲	-۱/۱۲	روابط درون فردی
۰/۰۰۰	۱۴/۷۶	-	۱۰/۴۱	۱۵۳/۷۶	مقدار ثابت

مؤلفه «روابط درون فردی» هوش هیجانی توانسته سهم زیادی در تبیین رضایت مندی زناشویی داشته باشد. معادله رگرسیون به صورت زیر می باشد:

$$\text{روابط درون فردی} = ۱۵۳/۷۶ - ۱/۱۲ \times \text{رضایت زناشویی}$$

سوال ۶: سهم هریک از مؤلفه های «روابط بین فردی»، «سازگاری»، «کنترل تکانه ای»، «خلق عمومی» و «روابط درون فردی» در رضایت زناشویی دبیران زن متأهل شهرستان ایلام چگونه است؟

مرحله اول:

جدول ۱۶. شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیون

خطای معیار	مجذور ضریب هم بستگی اصلاح شده	مجذور ضریب هم بستگی	ضریب همبستگی
۳۰/۳۲	۰/۱۷۱	۰/۱۷۵	۰/۴۱۹

از میان متغیرهای ذکر شده سازگاری دارای بیشترین ضریب همبستگی با متغیر وابسته را دارد.

جدول ۱۷. تحلیل واریانس رگرسیون

سطح معناداری	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	شاخص آماری منیع
	۴۰/۶	۳۷۳۶۳/۲۳	۱	۳۷۳۶۳/۲۳	اثر رگرسیون
-	-	۹۲۰/۲۴	۱۹۸	۱۷۵۷۶۶/۷۸	باقیمانده
-	-	-	۱۹۹	۲۱۳۱۳۰	جمع

مشارکت متغیر «سازگاری» در تبیین متغیر ملاک رضایت زناشویی معنی دار است.

جدول: متغیرهایی که وارد رگرسیون شده اند.

جدول ۱۸. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

شاخص آماری	ضریب	خطای معیار	ضریب	T	سطح معناداری
منبع	رگرسیون	استاندارد رگرسیون			
سازگاری	-۲/۵۹	۰/۴	-۰/۴۱۹	-۶/۳۷	۰/۰۰۰
مقدار ثابت	۱۷۰/۵۸	۷/۲		۶۷/۲۳	۰/۰۰۰

متغیر «سازگاری» در رضایت زناشویی قابل پیش بینی می باشد. معادله رگرسیون به این شکل

$$\text{است: سازگاری} = ۱۷۰/۵۸ - ۲/ \text{رضایت زناشویی}$$

جدول ۱۹. متغیرهایی که وارد معادله رگرسیون نشده اند

شاخص آماری	ضریب	حداقل	ضریب استاندارد	T	سطح معناداری
متغیر	همبستگی	سطح	رگرسیون تفکیکی		
پاره ای					
خلق عمومی	-۰/۳۳	۰/۷۸	-۰/۰۳۳	-۰/۴۵۱	۰/۶۵۲
کنترل تکانه ای	-۰/۲۲۷	۰/۸۴۸	-۰/۲۲۴	-۳/۲۰۹	۰/۰۰۲
روابط بین فردی	-۰/۱۷۷	۰/۵۴۸	-۰/۲۱۷	-۲/۴۸	۰/۰۱۴
روابط درون فردی	-۰/۰۱۸	۰/۷۷	-۰/۰۱۸	-۰/۲۴۴	۰/۸۰۷

در مرحله اول متغیرهای «خلق عمومی»، «کنترل تکانه ای»، «روابط بین فردی» و «روابط درون فردی» وارد معادله رگرسیون نشده است.

مرحله دوم:

جدول ۲۰. شاخص ها و آمار های تحلیل رگرسیون

خطای معیار	مجدور ضریب هم بستگی اصلاح شده	مجدور ضریب هم بستگی	۲ ضریب همبستگی
۲۹/۶۲	۰/۲۰۹	۰/۲۱۸	۰/۴۶۷

متغیرهای سازگاری و کنترل تکانه ای بیشترین ضریب هم بستگی نیمه تفکیکی را با متغیر وابسته رضایت زناشویی دارد، مقدار واریانس تبیین شده را به ۰/۲۱۸ افزایش می دهد.

جدول ۲۱. تحلیل واریانس رگرسیون

سطح معناداری	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	شاخص آماری منبع
۰/۰۰۰	۲۶/۴۳	۲۳۱۹۸/۸	۲	۴۶۳۹۷/۶	اثر رگرسیون
-	-	۸۴۶/۳	۱۹۷	۱۶۶۷۳۲/۴	باقیمانده
-	-	-	۱۹۹	۲۱۳۱۳۰	جمع

مشارکت های متغیرهای «سازگاری» و «کنترل تکانه ای» با رضایت زناشویی معنی دار می باشد.

جدول ۲۲. متغیرهایی که وارد معادله رگرسیون شده اند

سطح معناداری	T	ضریب استاندارد رگرسیون	خطای معیار	ضریب رگرسیون	شاخص آماری منبع
۰/۰۰۰	-۴/۷۵	-۰/۳۳۱	۰/۴۳	-۲/۰۵۵	سازگاری
۰/۰۰۲	-۳/۲۰۹	-۰/۲۲۴	۰/۳۵۱	-۱/۱۲۷	کنترل تکانه ای
۰/۰۰۰	۲۳/۴۹	-	۷/۶۸	۱۸۰/۴۹۹	مقدار ثابت

متغیرهای «سازگاری» و «کنترل تکانه ای» در رضایت زناشویی تأثیر دارند. به عبارتی، از روی نمرات «سازگاری» و «کنترل تکانه ای» می توان متغیر (رضایت زناشویی) را پیش بینی کرد. معادله رگرسیون به این شکل تبیین می شود: سازگاری ۲/۵۵۰- کنترل تکانه ای ۱/۱۲۷-

$$\text{رضایت زناشویی} = ۴۹۹/۱۸۰$$

نتیجه گیری

همان گونه که مشاهده شد، جدول ۱ حاکی از آن است بین مؤلفه روابط بین فردی هوش هیجانی در میزان رضایت مندی زناشویی در سطح آلفای ۱ درصد رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. این نتیجه نشان می دهد که با افزایش مؤلفه روابط بین فردی در هوش هیجانی به طور نسبی میزان رضایت مندی زناشویی بالا می رود. همچنین عامل همدلی که زیر مجموعه مؤلفه روابط بین فردی است، در این پژوهش ۸۷ درصد به دست آمده است، بیشترین میزان عامل مؤلفه های هوش هیجانی برآورد شده است. منظور از همدلی در این پژوهش توانایی آگاه بودن و درک احساسات دیگران و ارزش دادن به آن است. فردی که دارای این توانایی است، سعی بر آن دارد نیازهای مردم را شناسایی کند که با آنان همدلی کند. همچنین، نتیجه حاضر با نتایج پژوهش های زارع (۱۳۸۰)، و موریس (۲۰۰۰) و اسکوپر، بارنت، باکوم و آپستین (۱۹۹۷)، عارق آبادی (۱۳۸۴)، شمس آبادی (۱۳۸۳) و بنجار (۱۳۸۳) همخوانی وجود دارد.

همان گونه که در جدول ۴ نشان داده شد که بین مؤلفه سازگاری هوش هیجانی و میزان رضایت مندی زناشویی در سطح آلفای ۱ درصد و رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش های صادقی (۱۳۸۰)، عارق آبادی (۱۳۸۴)، گریتس و همکاران (۲۰۰۵) همخوانی دارد.

طبق جدول ۷ مشارکت مؤلفه های کنترل تکانه در میزان رضایت مندی زناشویی در سطح آلفای ۱ درصد رابطه معنی دار وجود دارد. نتایج این پژوهش حاضر با پژوهش های منصور (۱۳۸۰)، نورعلی (۱۳۸۳)، بنجار (۱۳۸۳)، شمس آبادی (۱۳۸۳) همخوانی دارد.

جدول ۱۰ حاکی از آن است که بین مؤلفه های خلق عمومی هوش هیجانی و میزان رضایت مندی زناشویی در سطح آلفای ۱ درصد رابطه مثبت و معنا دار وجود دارد. نتایج این پژوهش با پژوهش های بنجار (۱۳۸۳)، بلوم و مهرابیان (۱۹۹۱)، ساکولسکی و هنریک (۱۹۹۹) همخوانی وجود دارد.

طبق جدول ۱۳ بین مؤلفه روابط درون فردی هوش هیجانی و میزان رضایت مندی زناشویی در سطح آلفای ۱ درصد رابطه مثبت و معنا دار وجود دارد؛ اما عامل استقلال از مؤلفه روابط درون فردی با کمترین میزان از ۱۵ عامل مؤلفه هوش هیجانی ۳۳ درصد به دست

آمده که نشان دهنده وابستگی دبیران زن متاهل مقطع متوسطه شهر ایلام می باشد. ممکن است این مسئله به علت وابستگی های عاطفی و نحوه زندگی به شکل سنتی، عشیره ای و قبيله ای افتراج زیاد آن ها با خانواده های مبدا و هسته ای نشأت بگیرد. نتایج این پژوهش با پژوهش های بنجار (۱۳۸۳)، عارق آبادی (۱۳۸۴)، ماتون (۱۹۷۴) همخوانی وجود دارد.

طبق جدول ۱۶ در فصل چهارم «از میان ۵ مولفه هوش هیجانی مولفه سازگاری دارای بیشترین ضریب همبستگی با میزان رضایت مندی زناشویی دارد. همچنین مولفه روابط درون فردی کمترین ضریب همبستگی را با میزان رضایت مندی زناشویی را دارد». همچنین بین ۵ مولفه روابط میان فردی، روابط درون فردی، سازگاری، کنترل تکانه و خلق عمومی رابطه معنی دار مثبت وجود دارد. نتایج این پژوهش با پژوهش های خسرو جاوید و رفیعی نیا (۱۳۸۳)، تیرگی (۱۳۸۳)، مردی (۱۳۸۵) همخوانی وجود دارد.

پیشنهادهای پژوهشی

- ۱- این پژوهش بر روی دبیران زن متاهل مقطع متوسطه شهر ایلام صورت گرفته، لازم است که هوش هیجانی و میزان رضایت مندی زناشویی در شهرهای دیگر مورد بررسی قرار گیرد.
- ۲- انجام مطالعات دقیق تر علی درباره رابطه بین هوش هیجانی و رضایت مندی زناشویی.
- ۳- بررسی چگونگی اثر گذاری مداخلات روانی- تربیتی و کیفیت برنامه های آموزشی در جهت بهبود و تقویت هوش هیجانی.
- ۴- ارائه آموزش های لازم در جهت بهبود مولفه روابط درون فردی هوش هیجانی.
- ۵- هنجار یابی تست هوشی هیجانی و رضایت مندی زناشویی در جمعیت های گوناگون.
- ۶- اطمینان یافتن از وجود منابع معتبر در حوزه تحقیق.
- ۷- هوش را نمی توان آموزش دهیم، ولی برخی از مولفه های هوش هیجانی را می توانیم در زوجین پرورش دهیم. با توجه به پژوهش حاضر، لازم است که مهارت های ارتباطی، حل مسئله، شادمانی، و ... به صورت کارگاهی گروهی یا انفرادی در زوجین پرورش داده شود.

۸- تحقیقات بسیار کمی توسط روان شناسان و مشاوران در مورد رضایت مندی زناشویی و عوامل موثر آن صورت گرفته، لازم است مشاوران خانواده و روان شناسان در این مورد به تحقیق و پژوهش بپردازند.

منابع

- آزاد، حسین. (۱۳۷۸). روان شناسی مرضی کودک، انتشارات دانشگاه پیام نور. تهران.
- الیاسی، محمد. (۱۳۸۰). آموزش مهارت های اجتماعی برای افراد مبتلا به افسردگی، مجموعه مقالات روان شناسی
- اکبر زاده، نسرین. (۱۳۸۳). هوش هیجانی (دیدگاه سالووی و دیگران). چاپ اول. تهران: انتشارات فارابی.
- بنجار، گنجعلی. (۱۳۸۳). بررسی اثر بخشی مداخلات روانی- تربیتی بر هوش هیجانی و سلامت روان دانش آموزان مقطع متوسطه شهر زاهدان. پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی بالینی، انیسیتو روان پزشکی تهران.
- پورافکاری، نصرت الله. (۱۳۸۲). فرهنگ جامع روان شناسی و روان پزشکی، تهران: انتشارات فرهنگ معاصر.
- تیرگی، عبدالحکیم. (۱۳۸۳). رابطه ساختاری هوش هیجانی با سازگاری زناشویی و تدوین و کاربرد برنامه مداخله تقویت هوش هیجانی جهت کاهش ناسازگاری زناشویی، پایان نامه دکتری، انستیتو روان پزشکی تهران.
- ثنایی، باقر. (۱۳۷۹). مقیاس های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: انتشارات بعثت.
- جلالی، احمد. (۱۳۸۱). فصل نامه تعلیم و تربیت، سال هجدهم بهار و تابستان، شماره ۱ و ۲.
- حسن زاده، رمضان. (۱۳۸۶). انگیزش و هیجان، چاپ اول، تهران: انتشارات ارسباران.
- خسرو جاوید، م. (۱۳۸۱). بررسی اعتبار و روایی سازه، مقیاس هوش هیجانی در نوجوانان، پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی، دانشگاه تربیت مدرس.

- زارع، محسن. (۱۳۸۰). مطالعه سهم هوش هیجانی در موفقیت تحصیلی، پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی بالینی، انستیتو روان پزشکی تهران.
- زمانی منفرد، افشین. (۱۳۸۱). بررسی رابطه سطح رضایت مندی زناشویی و سطح توانایی ابراز وجود، پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- زن امروز، مرد دیروز، تحلیلی بر اختلافات زناشویی. تهران: انتشارات روشن فکران.
- سپهریان، ف. (۱۳۸۶). هوش هیجانی از (IQ تا EQ و SQ). چاپ اول، ارومیه، انتشارات جهاد دانشگاهی واحد آذربایجان غربی.
- شمس آبادی، روح الله. (۱۳۸۳). هنجار یابی و بررسی ساختار عاملی، پرسشنامه هوش هیجانی بار - اون در بین دانش آموزان دبیرستان های شهر مشهد، کارشناسی ارشد روان شناسی بالینی، انستیتو روان پزشکی تهران.
- صادقی، سعید. (۱۳۸۰). بررسی عوامل شخصیتی مؤثر در سازگاری زناشویی، پایان نامه کارشناسی ارشد، انستیتو روان پزشکی تهران.
- عارق آبادی، احمد. (۱۳۸۴). بررسی ارتباط هوش هیجانی و بهداشت روانی در دانش آموزان مقطع پیش دانشگاهی شهرستان رشت، پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه گیلان.
- عوامل مؤثر بر ازدواج موفق. نشریه پیوند، ویژه تابستان.
- گلکار، ا. (۱۳۸۴). بررسی رابطه هوش هیجانی با ویژگی های شخصیتی دانشجویان دانشگاه اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی، دانشگاه الزهرا.
- گلمن، دانیل. (۱۹۹۰). هوش هیجانی، ترجمه نسرین پارسا (۱۳۸۴)، تهران: انتشارات رشد.

- مرادی، م. (۱۳۸۴). بررسی رابطه بین هوش عاطفی و رهبری تحول آفرین در شرکت البرز چیلیک ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت، دانشگاه تهران.
- مردی، مجید. (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین هوش هیجانی و رضایتمندی زناشویی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.
- نورعلی، زهره. (۱۳۸۳). بررسی رابطه بین هوش هیجانی، سبک اسنادی و راهبردهای مقابله ای با موفقیت و شکست در آزمون ورودی، سال ۸۲-۸۳ دانشگاه های تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی بالینی، انستیتو روان پزشکی تهران.

- Bar-on, R. (1997) Bar-on Emotional Intelligence quotient Inventory. Toronto Health system Inc.
- Bar-on, R. and Parker, J.D. A (2000). handbook of Emotional intelligence sanfrancisco: Jossey-Bass.
- Blum, J.S. & Mehrabian, A. (1994). Personality and temperament correlates of marital satisfaction. Journal of personality, 67-93-125.
- Cherry, C. (2002). Emotional intelligence what is and why it matters. Annual Meeting of society for industrial and organization psychology new orland L A, April 15.
- Esquer, L.A; Burnet, C.K. & Baucom, D.H. (1997). Autonomy and related rein marital functioning Norman Epstein. Journal of Marital and Family therapy, 23(2)175, 15.
- Goleman, D. (1995) Emotional Intelligence why it can matter that IQ. New York. Bantam Books.
- Golman, D. (1998). Working with Emotional intelligence. New York, Bantam Books.
- Larson, J. H, Hammond, C, H, Harper., J.M. (1995). perceived equity In marriage. Journal of marital family therapy, vol, 24(4):487-506.
- Mayer, Y. D. salovey, P. and Carson, D. (2000). Ability Model, Midmodels, Emotional intelligence. In Rearem Bar-on and James. D. A Parker (Eds) the Handbook of Emotional intelligence. Sanfrancisco Jossey-Bass, Wiley company.
- Sokolski, G.A. Hendrick, A. (1999). Fostering marital satisfaction. Journal of family therapy, 29 (4), 366-378.

-Sternberg, R. y. and kaufman (1998).Human abilites. Annual Review of psychology. 479-500.